

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ
T.B.M.M. GRUP BAŞKANLIĞI
Tarih : 18/10/2024
Sayı : 364

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim, gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 01/10/2024

Ayşe Sibel ERSOY
Adana Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih: 21-10-2024	Esas No: 2/2621

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LİGİ
1 8 Ekim 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
: 1 8 Ekim 2024
No: 1515476

MADDE GEREKÇELERİ

TÜİK verilerine göre 31 Aralık 2023 tarihi itibariye Türkiye'nin nüfusu bir önceki yıla göre 92 bin 824 kişi artarak 85 milyon 372 bin 377 kişi olmuştur. Yıllık nüfus artış hızı 2022 yılında binde 7,1 iken, 2023 yılında binde 1,1'e düşmüştür. 2023 yılında ülkemizde 958 bin 408 bebek canlı doğmuştur.

Birleşmiş Milletler dünya nüfus tahminlerine göre 2023 yılında dünya doğurganlık hızı ortalaması 2,31 çocuk olmuştur. 27 AB ülkesinin 2002 yılı toplam doğurganlık ortalama hızları 1,46 iken 2023 yılı toplam doğurganlık hızı ortalaması 1,54 çocuktur. Ülkemizde toplam doğurganlık hızı 2001 yılında 2,38 çocuk iken 2002 yılında 1,63 2023 yılında ise 1,51 çocuk olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla 2023 yılında Türkiye doğurganlık hızı ortalaması ile hem dünya hem de 27 AB ülkesinin gerisindedir. Bu durum, doğurganlığın nüfusun yenilenme düzeyi olan 2,10'un altında kaldığını göstermektedir.

Kaba doğum hızı, bin nüfus başına düşen canlı doğum sayısını ifade etmektedir. Kaba doğum hızı, 2001 yılında binde 20,3 iken 2023 yılında binde 11,2 olmuştur. Diğer bir ifade ile 2001 yılında bin nüfus başına 20,3 doğum düşerken, 2022 yılında 12,2 doğum, 2023 yılında 11,2 doğum düşmüştür. Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin 2022 yılı kaba doğum hızları ortalaması 8,7 çocuktur.

Türkiye'nin 2007 ve 2023 yılı nüfus piramitleri karşılaştırıldığında, doğurganlık ve ölümlülük hızlarındaki azalmaya bağlı olarak ülkemizde çocuk ve genç yaş oranının düştüğü, yaşlı nüfusun arttığı ve ortanca yaşın yükseldiği görülmektedir.

Türkiye'nin nüfus karşılaştırması (2007-2023)						
Yıl	Toplam nüfus	Çocuk nüfus (0-14 yaş) ve toplam nüfusa oranı	Çocuk nüfus (0-17 yaş)	Genç nüfus (15-24 yaş) ve toplam nüfusa oranı	Çalışma çağındaki nüfus (15-64 yaş) ve toplam nüfusa oranı	Yaşlı nüfus (65 yaş üstü) ve toplam nüfusa oranı
2007	70.586.256	18.642.391 % 26,4	22.299.995 % 31,6	12.397.606 % 17,6	46.943.690 % 66,5	5.175.000 % 7,1
2023	85.372.377	18.311.633 % 21,4	22.206.034 % 26,0	12.872.039 % 15,1	58.337.938 % 68,3	8.722.806 % 10,2

2007 yılında Türkiye'nin toplam nüfusu 70 milyon 586 bin 256 kişidir. 0-14 yaş arasındaki çocuk nüfusu 18 milyon 642 bin 391 kişidir. 15-64 yaş arasındaki nüfus 46 milyon 943 bin 690 kişi, 65 yaş üstündeki nüfus sayısı 5 milyon 175 kişidir.

2023 yılında Türkiye'nin toplam nüfusu 85 milyon 372 bin 377 kişidir. 0-14 yaş arasındaki çocuk nüfusu 18 milyon 311 bin 633 kişidir. 15-64 yaş arasındaki çalışma çağındaki nüfus sayısı 58 milyon 337 bin 938 kişidir. 65 yaş üzerindeki nüfus sayısı ise 8 milyon 722 bin 806 kişidir.

Çocuk yaş grubundaki (0-14 yaş) nüfusun oranı 2007 yılında %26,4 iken 2023 yılında %21,4'e düşmüştür.

TÜİK'in "İstatistiklerle Çocuk, 2023) verilerine göre; 2023 yıl sonu itibarıyla ülkemizin nüfusunun 22 milyon 206 bin 34'ünü **0-17 grubundaki çocuklar** oluşturmaktadır.

0-17 yaş grubunu içeren çocuk nüfus, 1970 yılında toplam nüfusun %48,5'ini oluştururken bu oran 1990 yılında %41,8'e, 2000 yılında % 35,2'ye, 2007 yılında yüzde 31,6'ya ve 2023 yılında %26'ya düşmüştür. Nüfus projeksiyonlarına göre çocuk nüfus oranının 2030 yılında %25,6, 2040 yılında %23,3, 2060 yılında %20,4 ve 2080 yılında %19,0 olacağı öngörülmektedir.

Genç nüfus (15-24 yaş) 1950 yılında ülkemizdeki toplam nüfusun %20,8'ini oluştururken 2007 yılında toplam % 17,6'ya, 2013 yılında %16,6'ya ve 2023 yılında %15,1'e düşmüştür. Nüfus projeksiyonlarına göre genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranının 2030 yılında %14'e 2040 yılında %13,4, 2060 yılında %11,8 ve 2080 yılında %11,1'e düşeceği öngörülmektedir.

Çalışma çağı (15-64) yaş grubundaki nüfus oranı 2007 yılında % 66,5 iken 2023 yılında bu oran % 68,3'e yükselmiştir. 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı 2007 yılında %7,1 iken 2023 yılında %10,2'ye yükselmiştir.

Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının %10'u geçmesi nüfusun yaşlanmasının bir göstergesidir. Birleşmiş Milletler dünya nüfus tahminlerine göre 2023 yılında dünya nüfusunun %10'unu yaşlı nüfus oluşturmaktadır. Türkiye, 184 ülke arasında 67. sırada yer almaktadır. Türkiye'de yaşlı nüfus, diğer yaş gruplarındaki nüfusa göre daha yüksek bir hız ile artış göstermektedir. **65 yaş üstündeki** nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2000 yılında % 5, 7 iken, 2007 yılında yüzde 7,1'e ve 2023 yılında yüzde 10,2'ye yükselmiştir. Yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmektedir.

Türkiye'de 2023 yılında toplam 26 milyon 309 bin 332 haneden 6 milyon 458 bin 465'inde yaşlı nüfus olarak tanımlanan, 65 ve daha yukarı yaşta en az bir fert bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, hanelerin %24,5'inde en az bir yaşlı fert yaşamaktadır.

2007 yılında yüzde 39,7 olan çocuk bağımlılık oranı 2023 yılında yüzde 31,4'e düşmüştür. 2007 yılında yüzde 10,7 olan yaşlılık bağımlılık oranı 2023 yılında yüzde 15'e yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı bağımlılık oranının 2030 yılında %19,6, 2040 yılında %25,3, 2060 yılında %37,5 ve 2080 yılında %43,6 olacağı öngörülmektedir.

Nüfusun yaşlanması ile ilgili bilgi veren göstergelerden biri olan ortalama yaştır. **Türkiye'nin ortalama yaşı** 1970 yılında 19 iken, 2000 yılında 24,8'e, 2007 yılında 28,3'e, 2015'te 31'e, 2023 yılında ise 34 yaşa yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre ortalama yaş; 2030 yılında 35,6, 2040 yılında 38,5, 2060 yılında 42,3 ve 2080 yılında 45,0 olacağı öngörülmektedir.

Ülkemizde doğurganlık oranlarının düşmesinin en önemli nedenlerinden biri de özellikle doğum sonrası izinlerinin yetersiz olmasıdır. Ülkemizde kadın memur ve işçilere doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı haftalık süre ile izin verilmektedir. Çoğul gebelik durumunda, doğum öncesi sekiz haftalık analık izni süresine iki hafta eklenmektedir.

Anne sütü; yeni doğanda optimum büyüme ve gelişme için gerekli olan tüm sıvı, enerji ve besin öğelerini içeren, biyoyararlılığı yüksek, sindirimi kolay doğal bir besindir.

Anne sütünün ve emzirmenin; hem bebek, hem de anne için başta beslenme olmak üzere, sağlık, bağışıklık, gelişimsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden pek çok sayıda yararları vardır.

Bugün yapılan birçok çalışma ile doğumdan sonra ilk altı ay süresince bebeğin fizyolojik ve psikososyal ihtiyaçlarını tek başına mükemmel bir şekilde karşılayan anne sütünün, anne ve bebek bağının kurulmasında önemli rol oynadığı, bebeğin ilk altı ay tek başına anne sütü ile beslenmesi, altıncı aydan sonra ek besinlerle birlikte anne sütü ile beslenmenin devam ettirilmesinin ve emzirmenin iki yaşın sonuna kadar sürdürülmesinin; bebeğe sayısız yararlar sağladığı bilimsel veriler ile ispatlanmıştır. Anne sütü ile beslenmenin yararları sadece anne sütü ile beslenme süreci ile sınırlı kalmamakta, ileri yaşam sağlığı üzerine de çok olumlu etkileri bulunmaktadır. Sadece anne ve bebek için değil aynı zamanda sosyo-ekonomik boyutu düşünüldüğünde, emzirmenin toplumsal yararları da göz ardı edilmemelidir. Anne sütü / emzirme ile; sağlık harcamaları azalır. Çocuk hastalıklarının tedavisindeki iş gücü azalır. İş günü kaybı azalır, izin alma ve para kaybı azalır.

Anne sütü bebeklerde; akut ve kronik hastalıkların riskini azaltır. Bağışıklık sistemini güçlendirir. Anne-bebek ilişkisini kuvvetlendirir. Bebeğin ruhsal, bedensel ve zekâ gelişimine yardımcı olur. Dikkat azlığı sendromu, ilgisizlik gibi olgularda anne sütü alımı önem kazanmaktadır. Çene diş gelişimini iyi yönde etkiler. Büyüme faktörleri, organ ve doku olgunlaşmasını sağlar.

Emzirme annelerde; emzirme, göğüs, over, endometrium ve meme kanserine yakalanma riskini azaltır. Anneyi ileride ortaya çıkacak kemik erimesinden korur. Uterusun eski haline dönmesine yardımcı olur, anneyi aşırı kan kaybından ve anemiden korur. Emziren annelerde endometrozisin ilerleme hızı daha düşüktür. Emzirme kilo vermeyi kolaylaştırır. Annelik duygusunun gelişmesine neden olur. Emzirme, anne ile bebek arasındaki bağı güçlendirir. Emziren annelerin kendilerine güvenleri fazladır bu durum süt verimini olumlu yönde etkiler. Emzirmek anne için doğal bir sakinleştiricidir.

UNICEF ve Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO) bebeklerin doğumdan itibaren ilk 6 ay boyunca sadece anne sütü almalarını (başka katı ve sıvı gıdalar ve su almadan) ve yedinci aydan itibaren katı ve lapa ek gıdalara başlanılmasını önermektedirler. İlk 6 aydan sonra ek gıda verilmesi kabul edilebilir olsa da emzirmeye iki yaşına kadar devam edilmesi önerilmektedir.

Anne sütünün özendirilmesine ve annelere emzirme konusunda bilgi ve doğru alışkanlıkları kazandırılmasına yönelik Sağlık Bakanlığının çalışmaları kapsamında, doğum hizmeti veren hastanelerde emzirmenin başarılı ve yerleşik bir uygulama haline gelmesini sağlamak üzere 1991 yılında 'Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Hastaneler Programı' başlatılmıştır.

Sağlık Bakanlığı ve UNICEF işbirliği ile Türkiye çapında bebek yaşam oranlarının artmasını ve sağlıklı nesiller yetiştirilmesini sağlamayı amaçlayan 'İlk Altı Ay Sadece Anne Sütü' kampanyası başlatılmıştır.

Bebeklerin sık emzirilmesi süt üretimini arttırmaktadır. Ayrıca altı aylıktan küçük çocukların günde ortalama altı defa emzirilmesi gerekmektedir. Ancak çalışan anneler doğumdan iki ay sonra iş başı yaptıkları bebekler anne sütünden mahrum kalmaktadır.

Ülkemizde doğurganlık oranları; ekonomik gerekçeler, doğum sonrası izinlerinin az olması, esnek ve uzaktan çalışmanın yeterince yaygınlaşamaması, kreş ve bakım süreçleri gibi nedenlerden dolayı düşmektedir. Bu konularda yapılacak düzenleme ile ülke kalkınması ve kadın istihdamına katkı sağlanacak, doğum hızı artması neticesinde ülkemizdeki genç nüfus oranı artacak, doğum izninin artırılması sonucu bebeklerin anne sütü ile beslenmesi

sağlanarak hem ekonomik kazanç sağlanacak hem de sağlıklı nesillerin yetişmesi sağlanacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Kadın memurların doğumdan sonraki analık izni süresi sekiz haftadan yirmi dört haftaya çıkartılarak kadın memurların toplam analık izni süresi on altı haftadan otuz iki haftaya çıkartılmıştır.

Çoğul gebeliklerde doğum öncesi analık izni süresi on haftadan on iki haftaya çıkartılmıştır.

MADDE 2- Kadın işçilerin doğumdan sonraki analık izni süresi sekiz haftadan yirmi dört haftaya çıkartılarak kadın memurların toplam analık izni süresi on altı haftadan otuz iki haftaya çıkartılmıştır.

Çoğul gebeliklerde doğum öncesi analık izni süresi on haftadan on iki haftaya çıkartılmıştır.

MADDE 3- 4857 sayılı İş Kanununun 63 üncü maddesinde ve bu maddede belirtilen yönetmelikte belirlenen çalışma sürelerine aykırı olarak işçilerini çalıştıran veya 68 inci maddesindeki ara dinlenmelerini bu maddeye göre uygulamayan veya işçileri 69 uncu maddesine aykırı olarak geceleri yedi buçuk saatten fazla çalıştıran; gece ve gündüz postalarını değiştirmeyen, 71 inci maddesi hükmüne aykırı hareket eden, 72 nci maddesi hükümlerine aykırı olarak bu maddede belirtilen yerlerde on sekiz yaşını doldurmamış erkek çocukları ve gençleri ve her yaştaki kadınları çalıştıran, 73 üncü maddesine aykırı olarak çocuk ve genç işçileri gece çalıştıran veya aynı maddede anılan yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden 74 üncü maddesindeki hükme aykırı olarak doğumdan önceki ve sonraki sürelerde gebe veya doğum yapmış kadınları çalıştıran veya ücretsiz izin vermeyen, 75 inci maddesindeki işçi özlük dosyalarını düzenlemeyen, 76 ncı maddesinde belirtilen yönetmelik hükümlerine uymayan işveren veya işveren vekiline verilen bin iki yüz Türk Lirası idari para cezası asgari ücret tutarına çıkartılmıştır.

MADDE 4 – Yürürlük maddesidir.

MADDE 5 – Yürütme maddesidir.

DEVLET MEMURLARI KANUNU VE İŞ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 14/7/1965 tarih ve 657 Sayılı Devlet Mamurları Kanununun 104'üncü maddesinin A) fıkrasında yer alan “doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta” ibaresi “doğumdan sonra yirmi dört hafta olmak üzere toplam otuz iki hafta” şeklinde, aynı bentte yer alan “iki hafta” ibaresi “dört hafta” şeklinde, B) fıkrasında yer alan “yedi gün” ibaresi “on gün” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2 - 22/5/2003 tarih ve 4857 Sayılı İş Kanunun 74 üncü maddesinde yer alan “doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı haftalık süre” ibaresi “doğumdan sonra yirmi dört hafta olmak üzere toplam 32 haftalık süre” şeklinde, “iki hafta” ibaresi “dört hafta” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 4857 Sayılı İş Kanunun 104'üncü maddesinde yer alan “bin iki yüz” Türk Lirası ibaresi, “aylık net asgari ücret tutarında” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.